

انسٹیٹیوٹ آف پنجابی اینڈ کلچرل سٹڈیز

اورینٹل کالج، پنجاب یونیورسٹی، لاہور

پنجابی صوفی گائیکی

(قومی تہ بین الاقوامی پڑھیا رائل)

ہر قوم تہ قبیلے نوں قدرت نے جتھے ہوو بہت ساریاں نعمتاں توں نوازا ہوندا اے او تھے ای اپنے دُکھ سُکھ تے خوشی غمی دے کھالے لئی زبان و رنگی نعمت وی دان کیتی ہوئی اے۔ ایس زبان نوں علمی تے ادبی سچیاں وچ ڈھالنے لئی اوس زبان دے سوجھوان، دانش ور، ادیب تے شاعر اپنا اپنا کردار ادا کر دے نیں۔ پنجابی زبان دنیا دیاں قدیم ترین زباناں وچ شمار کیتی جاندی اے تے کئی صدیاں توں رچیا جان والا ایہدا ادب وی عالمی ادب دے موہڈے نال موہڈا لاکھو تا نظری آندا اے۔ پنجابی دے پڑھیا رائل تے تحقیق و تنقید دا شوق رکھن والے طالب علماں لئی پنجاب یونیورسٹی دا شعبہ پنجابی چرتو توں اپنی سیوا دان کردا آ رہیا اے۔ رب دی مہر نال ہن ایہہ شعبہ انسٹیٹیوٹ دا درجہ حاصل کر چکا اے تے ایس دانان ”ادارہ پنجابی سُلکھ تے رہتل سار (Institute of Punjabi & Cultural Studies)“ مٹھیا گیا اے۔

ایس شعبہ وچ ایم اے، بی ایس، ایم فل تے پی ایچ ڈی دیاں ریگولر کلاساں ہوندیاں نیں۔ بہت سارے طلبہ ایہتھوں ڈگریاں حاصل کر کے ملکی تے عالمی سطح اُتے مختلف شعبیاں وچ مختلف عہدیاں نال جُوبے اپنیاں خدمات پیش کر رہے نیں۔ ایم اے دی پدھر اُتے اتھے کلاسیکی ادب پڑھایا جاند اے جیہڑا سارے داسارا صوفیانہ تے الوہی فکر تے مبنی اے۔ فیر لوک ادب دے نال نال جدید پنجابی نظم و نثر دے حوالے نال علمی ادبی رہنمائی دتی جاندی اے۔ درس و تدریس دے نال نال ادارہ ہذا وچ کھوج پرکھ تے تخلیقی میدان وچ شعبہ دے فاضل اساتذہ رہنمائی لئی ہر ویلے تیار رہندے نیں۔

ادارہ پنجابی سُلکھ تے رہتل سار اپنے طالب علماں دی علمی ادبی رہنمائی دے نال نال گائیکی دے حوالے نال وی طلبہ دی مدد کر رہیا اے۔ صوفیانہ کلام دی گائیکی دے نال نال خاص طور تے نعت دی گائیکی وچ کئی طلبہ تیار کیتے گئے۔ موسیقی کیوں جے فن دے نال نال بہت وڈا علم وی اے۔ ایس لئی ادارے دیاں ثقافتی لوڑاں نوں پورن لئی طلبہ نوں علم موسیقی سکھان توں وکھن موسیقی دی تربیت داسر بندھ کیتا گیا اے، تاں جے موسیقی نال شوق رکھن والے طلبہ علم موسیقی توں مدد ملی جائی جاں حاصل کر سکن تے چنگی تے سُر ملی آواز رکھن والے طلبہ باقاعدہ گانے دیاں برکیاں نوں سمجھ کے اپنے فن دا مظاہرہ کر سکن۔

Machanism of Work in Class

کلاس وچ پڑھائی دے دوران لوڑ موجب وکھ وکھ تدریسی طریقے ورتوں وچ لیاندے جان گے۔ زبانی لیکچرز دے نال نال طلبہ لئی علمی طور تے گلے دی رہبرسل دا بندوبست وی کیتا جاوے گا۔ اساتذہ موسیقی نوں جز وقتی لیکچرز لئی بلایا جاوے گا تے موسیقی دے سوجھوان استادان نوں بلا کے طلبہ نوں موسیقی بارے معلومات دتیاں جان گیاں۔ موسیقی دیاں کتاباں، دستاویزی فلماں تے پروگرامز توں مدد لئی جاوے گی۔ تحریری امتحانات، اسائنمنٹس دے نال نال ڈپلوما حاصل کرن والے طلبہ توں عملی گائیکی دے امتحان وچوں گزرنا پوے گا۔ اوہناں دے گائے ہوئے صوفیانہ کلام ممتحن اساتذہ سامنے پیش کیتے جان گے تے فیر نمبر دتے جان گے۔ اوہ ریکارڈ ادارے وچ محفوظ رکھ لئے جان گے۔

Objectives

- ایس کورس دے اہداف پٹھاں درج نیں:
- ☆ علم موسیقی بارے مڈھلیاں تاریخی معلومات دینا
 - ☆ راگ تے تال بارے جانکاری دینا
 - ☆ پنجاب وچ ورتیندے راگاں تے پنجاب وچ ورتیندے سازاں بارے جانکاری دینا
 - ☆ پنجابی حمد تے نعت دی گائیکی دے مختلف انداز تے انگ سکھانا
 - ☆ چوٹیاں پنجابی لوک گیتاں بارے جانکاری دینا
 - ☆ پنجابی کلاسیکی صنفیاں تے اوہناں دی گائیکی بارے معلومات مہیا کرنا
 - ☆ پنجابی حمد، نعت تے منقبت گاؤں دیاں صلاحیتاں پیدا کرنا
 - ☆ پنجابی کافی، دوہا تے قوالی وغیرہ گان دی صلاحیت اُجاگر کرنا
 - ☆ پنجابی داستان جیویں ہیر رانجھا، سیف الملوک تے دیگر گان دے انداز سکھانا
 - ☆ پہلے توں گان والے طلبہ دیاں صلاحیتاں نوں مزید چمکانا

Market Need

بابا فرید جی تے نوشہ قادری جی دے سہ توں پنجابی وچ شعری تے نثری ادب رچیا جا رہیا اے تے اج وچ ایس زبان وچ بے تحاشا ادب دی تخلیق دا عمل جاری اے۔ شعبہ پنجابی دراصل ایہناں ای علمی ادبی تخلیقات نوں طلبہ تک اپڑان لئی ہوند وچ آیا سی۔ ایہہ شعبہ اج تک اپنے فرائض وڈے حسن تے خوبی نال انجام دے رہیا اے۔ انسٹی ٹیوٹ بنن توں بعد ایس لوڑ نوں محسوس کیتا گیا کہ ایہ شعبہ قومی ثقافتی لوڑاں نوں وی پورا کرے۔ ایس ضرورت نوں مکھ رکھدیاں ای صوفی گائیکی دے ایس ڈپلومہ پروگرام دا آغاز کیتا گیا اے۔ ایہ دور الیکٹرانک میڈیا دا دور اے۔ ساڈے بہت سارے نوجوان ثقافتی حوالے نال گان وچان دا شوق رکھدے نیں پر اوہناں دی رہنمائی لئی کوئی باقاعدہ ادارہ موجود نہیں۔ جے کوئی ہے وی تے مہنگا ہون پاروں طلبہ اوہتھے داخلہ ای نہیں لے سکدے۔ صوفی گائیکی دا ایہ پروگرام طلبہ دی ایس لوڑ نوں پورا کرے گا تے ایہتوں دے فارغ التحصیل طلبہ باہر نکل کے نہ صرف ملکی سگوں غیر ملکی پدھرا تے وی اپنا تے وطن داناں روشن کرن دا کارن بن سکدے نیں۔

Admission Eligibility Criteria

ڈپلومہ پروگرام وچ داخلہ لین لئی گھٹو گھٹ ایف اے، یاں مساوی تعلیم دا ہونا لازمی اے۔

Duration of the Program

☆ ڈپلوما: دوسمستر کامیابی نال مکمل کرن والے طلبہ نوں ڈپلوما دتا جاوے گا۔

☆	Attendance	=	05
☆	Presentation	=	10
☆	Assignment	=	10

Assessments Criteria:

Midterm Exam: 35 Marks.

Final Exam: 40 Marks

Sessional Work: 25 Marks.

(Attendance, Quizzes, Assignment, Recordings)

Total Marks: 100 Marks.

Study Scheme

Program Title	Punjabi Sufi Gaiyki
Duration	One year/ 02 Semesters
Semester Duration	16-18 weeks
Total Credit Hours	18
Course Load Per-Semester	09 Credit Hours
Entrance Requirement	FA or Equal
Number of Seats	50

پہلا سمسٹر:

Sr.No	Course Code	Course Title	Credit hr
1	PSG 301	آواز، سُرتے تال/ سُردے لگاؤ دے انداز	3
2	PSG 302	راگ تے تال/ پنجاب دے ساز	3
3	PSG 303	پنجاب وچ ورتیندے چونویں راگ تے تال	3

دو جا سمسٹر:

Sr.No	Course Code	Course Title	Credit hr
1	PSG 304	پنجابی نعت تے منقبت دی گائیکی	3
2	PSG 305	پنجابی داستان دی گائیکی	3
3	PSG 306	سماع، کافی تے دوہے دی گائیکی	3

Award of Degree

As per University Rules

Detail of Courses

Diploma/ Certificate in Punjabi Sufi Gaiyki

(پنجابی صوفی گائیکی)

پہلا سمسٹر

PSG-301: آواز، سُرتے تال/سُردے لگاؤ دے انداز

Course Description

ایس کورس وچ آواز، سُرتے تال/سُردے لگاؤ دے انداز تے تال بارے جانکاری دتی جاوے گی۔

Course Objectives

- ☆ ایس کورس دے اہداف پٹھاں لکھے گئے نیں:
- ☆ آواز دے لغوی تے سائنسی معنیاں بارے جانکاری
- ☆ سُرتے تال بارے جانکاری
- ☆ سُردے نال نال پنجاب دیاں مشہور تالاں بارے جانکاری

Course Contents

- 1 سُراں دے ناں تے لگاؤ دے طریقے دسے جان گے۔
- 2 آواز دے اُتار چڑھاؤ دی سلیقہ مندی سکھائی جائے گی۔
- 3 گلے نوں صاف کرن تے گلے دے صحیح استعمال بارے جانکاری

Suggested Books

- ☆ بدر الزمان۔ نوائے موسیقی، لاہور: ادارہ فروغ فن موسیقی، 2001ء
- ☆ بدر الزمان۔ تال ساگر، لاہور: ادارہ فروغ فن موسیقی، 2001ء
- ☆ خالد ملک حیدر۔ اردو موسیقی، لاہور: پی ایل یو ایس کمیونی کیشن، 2004ء
- ☆ عبدالصیر پال۔ آواز، لاہور: مغربی پاکستان اردو اکیڈمی، 1968ء
- ☆ عنایت الہی ملک۔ سُرتگیٹ، لاہور: الجدید، س ن
- ☆ قاضی سرفراز حسین۔ پنجابی لوک گیتاں دافنی تجزیہ، لاہور: عزیز پبلشرز، 1986ء

PSG-302: راگ تے تال/پنجاب دے ساز

Course Description

ایس کورس وچ پنجاب اندر گائے جان والے مشہور راگاں تے اتھے وجائے جان والے مشہور تال بارے جانکاری دتی جائے گی۔ ایس توں وکھ پنجاب وچ ورتے جان والے سازاں بارے وی معلومات دتیاں جان گیاں۔

Course Objectives

ایس کورس دے اہداف پٹھاں لکھے گئے نیں:

- ☆ سُر نوں صحیح طریقے نال لان بارے جانکاری
- ☆ موسیقی دے چونویں راگاں تے تالاں بارے دسیا جائے گا
- ☆ پنجاب وچ ورتیندے چونویں راگاں بارے معلومات
- ☆ پنجاب وچ ورتیندے سازاں بارے جانکاری

Course Contents

- 1 سُر دے عملی طور تے لگاؤ دے طریقے دسے جان گے تے مشق کرائی جائے گی۔
- 2 تال بارے عملی جانکاری دتی جائے گی۔
- 3 ساز و جان والے طلبہ دیاں صلاحیتاں نوں نکھارن لئی مزید رہنمائی دتی جائے گی۔
- 4 طلبہ ڈھولک و جان والے طلبہ دیاں صلاحیتاں نوں اُجاگر کیتا جائے گا۔

Suggested Books

- ☆ رشید ملک۔ حضرت امیر خسرو کا علم موسیقی، لاہور: رلیفرنس ری پرنٹس، 1975ء
- ☆ سعادت علی ثاقب۔ پنجابی شاعری تے موسیقی داسمبندھ، لاہور: ادارہ پنجابی سلیکھ تے رہتل سار جامعہ پنجاب، 2022ء
- ☆ فخر الاسلام، مفتی۔ ہندوستانی موسیقی، الہ آباد: ادارہ انیس اردو، سن
- ☆ محمد اسلام شاہ، سید: موسیقی تے پنجاب، سید، مکتبہ اعظم، لاہور۔ 1988ء
- ☆ نواب علی خان ٹھاکر۔ معارف النغمات، لاہور: ادارہ فروغ فن، 1977ء

PSG-303: پنجاب وچ ورتیندے چوٹوں راک تے تال

Course Description

ایس کورس وچ پنجاب دے راکاں دا خاص طور تے جد کہ مشہور ہندی راکاں دا عمومی جائزہ لیا جاوے گا۔

Course Objectives

- ایس کورس دے اہداف پٹھاں لکھے گئے نیں:
- ☆ ٹھاٹھ تے راک وچکار فرق بارے جانکاری
 - ☆ قدیم ہند وچ ورتے جان والے عام راکاں بارے جانکاری
 - ☆ مڈھ قدیم توں پنجاب وچ ورتے جان والے راکاں بارے جانکاری
 - ☆ پنجاب دیاں قدیم دھناں لئی ورتیندے راکاں بارے جانکاری
 - ☆ پنجاب دے راکاں دی گائیکی دی مشق کروانا
 - ☆ راک وچ طرز تے دھن بنان دے طریقیاں بارے جانکاری
 - ☆ تال تے اوہدیاں قسماں بارے عملی جانکاری

Course Contents

- 1 ٹھاٹھ راک دے فرق نوں عملی طور تے واضح کیتا جائے گا۔
- 2 راکاں دی گائیکی کے مشق کرائی جائے گی۔
- 3 تال تے اوہدیاں قسماں بارے جانکاری دتی جائے گی۔
- 4 مختلف تالاں دی عملی مشق کرائی جائے گی۔
- 5 طرز خود توں بنان دی مشق کرائی جائے گی۔

Learning Strategies

تدریسی عمل دے دوران کلاس لیکچرز توں وکھ ماہر اساتذہ موسیقی دے جز وقتی لیکچرز وی رکھے جان گے۔ عملی تربیت وی پروگرام دا حصہ اے، ایس لئی وقتاً فوقتاً ماہر اساتذہ نوں بلا کے تربیت دا اہتمام وی کیتا جائے گا۔

Suggested Books

- ☆ اسلم رسولپوری۔ سرائیکی لوک موسیقی، رسولپور: سرائیکی پبلی کیشنز، 2018ء
- ☆ حمید یزدانی / رشید ملک۔ برصغیر میں موسیقی کے فارسی مآخذ، لاہور: ادارہ تحقیقات پاکستان جامعہ پنجاب، 1983ء
- ☆ رقص و موسیقی، کراچی: بک ٹائم، 2012ء
- ☆ ظہور الحق۔ رہنمائے موسیقی، اسلام آباد: پاکستان نیشنل کونسل آف دی آرٹس، 1975ء
- ☆ عنایت الہی ملک۔ برصغیر کی موسیقی، لاہور: مجلس ترقی ادب، 2009ء
- ☆ قاضی سرفراز حسین۔ پنجابی لوک گیتاں دافنی تجزیہ، لاہور: عزیز پبلشرز، 1986ء

(پنجابی صوفی گائیکی)

دوجا سمسٹر

PSG-304: پنجابی نعت تے منقبت دی گائیکی

Course Description

ایس کورس وچ پنجابی نعت تے منقبت دی گائیکی بارے جانکاری دتی جاوے گی۔

Course Objectives

- ☆ ایس کورس دے اہداف پٹھاں لکھے گئے نیں:
- ☆ پنجابی نعت گائیکی دے قدیم انداز بارے جانکاری
- ☆ نعت پڑھن دے آداب، تلفظ تے ترنم دی ادائیگی بارے جانکاری
- ☆ نویں نعت دی ادائیگی دے انگ
- ☆ منقبت گائیکی دے قدیم تے جدید انداز
- ☆ منقبت دی تعریف، اقسام تے پنجابی تاریخ

Course Contents

- 1- پنجابی نعت دی آمد تے ارتقا بارے جانکاری
- 2- شروع دی نعت دی آمد تے ارتقا بارے جانکاری
- 3- منقبت دی پنجابی تاریخ بارے جانکاری
- 4- منقبت دی گائیکی دی عملی مشق
- 5- قدیم نعت نوں گان دے انداز تے سکھائی تے عملی مشق

Learning Strategies

نعت دے اساتذہ توں وقتاً فوقتاً لیکچرز دے ذریعے طلبہ نوں معیاری نعت بارے دسیا جاوے گا تے کدی کدی نعت دے وڈے گائیک بلا کے نہ صرف نعت خوانی دے آداب سکھائے جان گے سگوں نعت خوانی دی مشق وی کرائی جائے گی۔ نعت سیمینارز تے مذاکرے ایس توں علاوہ نیں۔

Suggested Books

- ☆ آفتاب احمد نقوی۔ پنجابی نعت، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ، 2005ء
- ☆ حفیظ تائب۔ پنجابی نعت، لاہور: پنجابی ادبی پریس، 1977ء
- ☆ حفیظ تائب۔ مناقب، لاہور: القمر انٹر پرائزرز، 1999ء
- ☆ سعادت علی ثاقب، ڈاکٹر۔ فیصل آباد دی پنجابی نعت، لاہور: شعبہ پنجابی یونیورسٹی اورینٹل کالج، 2017ء
- ☆ محمد ایوب، ڈاکٹر۔ پنجابی شاعری وچ منقبت، مدح دی روایت، تحقیقی مقالہ برائے پی ایچ ڈی (پنجابی)، لاہور: پنجاب یونیورسٹی، 2010ء

PSG-305: پنجابی داستان دی گائیکی

Course Description

ایس کورس وچ پنجابی داستان گوئی تے داستان گائیکی بارے جانکاری دتی جاوے گی۔

Course Objectives

- ☆ ایس کورس دے اہداف پٹھاں لکھے گئے نیں:
- ☆ پنجاب دیاں رومانوی داستاناں بارے جانکاری
- ☆ چوٹیاں داستاناں دے مختصر متن دی پڑھائی
- ☆ گائیکی دیاں دو داستاناں (ہیر وارث شاہ تے سیف الملوک میاں محمد بخش) دی گائیکی بارے جانکاری
- ☆ ہیر دی گائیکی دے مختلف انگاں بارے جانکاری
- ☆ سیف الملوک دی گائیکی دے وکھو وکھ انگاں بارے جانکاری
- ☆ دو جیاں پنجابی داستاناں (یوسف زلیخا، سسی پنوں وغیرہ) بارے جانکاری

Course Contents

- 1- ساز و جان والے طلبہ نوں سازاں نال داستان پڑھن دی تربیت
- 2- صرف آواز دے ذریعے گان والے طلبہ دی عملی تربیت
- 3- متن دی صحت تے درستی دا لحاظ رکھنا

Learning Strategies

داستان گائیکی کے پیش کرن والے طلبہ دی عملی تربیت کیتی جائے گی۔ ایہدے لئی ہیر تے سیف الملوک دے ماہر گائیکاں نوں وقتاً فوقتاً بلا کے لیکچر کروائے جان گے۔ طلبہ دے وچکار مکالمہ تے اساتذہ نال بحث و مباحثہ وی تربیت دا حصہ ہووے گا۔

Suggested Books

- ☆ اقبال صلاح الدین - سیف الملوک، لاہور: عزیز پبلشرز، 1984ء
- ☆ شفیق عقیل - پاکستان کی لوک داستانیں، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان، 1997ء
- ☆ عبدالعزیز، شیخ - ہیر وارث شاہ، لاہور: پنجند اکیڈمی، 1987ء
- ☆ فقیر محمد فقیر، ڈاکٹر (مرتب) - مرزا صاحبان از پیلو، لاہور: پنجابی ادبی اکادمی، 1962ء
- ☆ ماجد صدیقی - دوہڑے، اسلام آباد: لوک ورثے کا قومی ادارہ، 1979ء
- ☆ ممتاز احمد ہاشمی - دوہڑے، ڈیوڑے، لاہور: ہاشم شاہ میموریل ٹرسٹ، 2012ء

PSG-306: سماع، کافی تے دوہے دی گائیکی

Course Description

ایس کورس وچ پنجابی دی مشہور صنف کافی تے دوہے دی گائیکی بارے آگاہی دتی جاوے گی۔ سماع بارے وی واقعی مہیا کیتی جاوے گی۔

Course Objectives

- ☆ ایس کورس دے اہداف پٹھاں لکھے گئے نیں:
- ☆ پنجابی کافی دی مختصر تاریخ بارے جانکاری
- ☆ پنجابی دوہے دی تاریخ تے گائیکی دے انداز
- ☆ کافی دی پرانی گائیکی دے انگاں بارے جانکاری
- ☆ کافی دی نویں دھن بارے عملی تربیت
- ☆ سماع دے کجھ ابتدائی انگ

Course Contents

- 1- پنجابی کافی تے دوہے دی تاریخ دا بیان
- 2- پنجابی کافی تے دوہے دے مشہور شاعراں دی گائیکی دے انداز
- 3- سماع بارے مڈھلیاں معلومات

Learning Strategies

کافی تے دوہے بارے پنجابی تاریخ دیاں کتاباں توں مدد لی جاوے گی۔ ایس طرح کلاس لیکچرز دے نال نال معروف اساتذہ نوں بلا کے لیکچرز کروائے جان گے۔ انج ای وقتاً فوقتاً کافی تے دوہا گان دے ماہر استادان نوں تربیت لئی بلایا جاوے گا تے سماع بارے وی ماہرین دے لیکچرز کروائے جان گے۔

Suggested Books

- ☆ سلطان الطاف علی (مرتب)۔ ابیات باہو، بھیرہ: الفاروق بک فاؤنڈیشن، 1975ء
- ☆ فقیر محمد فقیر، ڈاکٹر۔ کافیاں بلھے شاہ، امرتسر: آزاد بک ڈپو، س۔ن
- ☆ لاجپتی رام کرشن۔ پنجابی دے صوفی شاعر، لاہور: مجلس شاہ حسین، 1966ء
- ☆ محمد افضل خان (مرتب)۔ کلیات خواجہ فریدؒ، لاہور: پنجابی ریسرچ اکیڈمی، 1974ء
- ☆ محمد آصف خان۔ آکھیا بابا فریدؒ نے، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ، 1986ء
- ☆ نذیر احمد (مرتب)۔ کلام شاہ حسین، لاہور: پیپلز لمیٹڈ، 1979ء